

TUTKIMUSRAPORTTI

SIPOO

Stor-Massby ja Söderkullan tiilitehdas

Historiallisen ajan kylätontin koekaivaus ja asemakaavoitettavan alueen tarkkuusinventointi
10.6.-14.6.2019

Museovirasto

ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT
TUIJA VÄISÄNEN

Tiivistelmä

Sipoon Söderkullassa tehtiin tarkkuusinventointi asemakaavoitettavalla alueella. Työn tilaaja oli Sipoon kunta ja työn toteutti Museoviraston Arkeologiset kenttäpalvelut 10.-14.6.2019. Asemakaavoitettavaan alueen sisällä on muinaisjäänös, historiallisen ajan kylätontti Stor-Massby, jonka alueella tehtiin koetutkimuksia. Samalla alueella sijaitsee myös muu kulttuuriperintökohde Söderkullan tiiliruukki. Aivan asemakaavoitettavan alueen itäpuolella on myös muu kulttuuriperintökohde Söderkullan kartano. Veli-Pekka Suhonen on inventoinut alueella vuosina 2002 ja 2007.

Massbyssä tiedetään olleen asutusta 1440-luvulta lähtien. Vuosien 1556-61 välillä kylä muutettiin Massbyn latokartanoksi, mutta osa asukkaista palasi kylään tämän vaiheen jälkeen. Söderkullan kartano on perustettu Massbyn kylän kolmesta tilasta latokartanon toiminnan lopettamisen jälkeen. Viimeistään 1700-luvulla Stor-Massbyn kylätontti on tunnettu tällä nimellä. Kylätontin alueelle perustettiin 1886 Söderkullan tiilitehdas, joka toimi 1950-luvulle saakka. Tämän jälkeen tonttialue on ollut rakentamattomana.

Tutkittava alue oli laajuudeltaan noin 16,3 hehtaaria. Kylätontin ja tiilitehtaan alueella erottui maan pinnalle tiilitehtaan betoninen kivijalka, lastauslaituri ja puretun rakennuksen jäännöksiä. Tiilitehtaan ympärillä erotui myös melko laajoja alueita, joista on otettu maata. Kylätontin ja tiilitehtaan alueelle kaivettiin kahdeksan koeojaa, joiden laajuus oli yhteensä 235 m². Kylätontin kulttuurikerrokset osoittautuivat tällä alueella pääasiassa tuhoutuneiksi. Muilla alueilla dokumentoitiin havaittuja ilmiöitä ja tehtiin kairauksia sekä pieniä lapionpistoja. Söderkullan kartanon lähialueella metsäsaarekkeella erottui kahden melko modernin rakennuksen perustuksia, sekä kolme epäselvää kivirakennetta ja kolme kuoppaa.

Sammanfattning

I Söderkulla i Sibbo utfördes en precisionsinventering i ett område som kommer att detaljplaneras. Arbetets beställare var Sibbo kommun och arbetet utfördes av Museiverkets Arkeologiska fälttjänster 10.–14.6.2019. Inom detaljplaneområdet finns en fornlämning, den till historisk tid daterade bytomten Stor-Massby, på vilken provundersökningar utfördes. Inom samma område finns även det övriga kulturarvsobjektet Söderkulla tegelbruk. Strax öst om detaljplaneområdet finns även det övriga kulturarvsobjektet Söderkulla gård. Veli-Pekka Suhonen har inventerat i området åren 2002 och 2007.

I Massby känner man till bosättning från och med 1440-talet. Under åren 1556–61 förvandlades byn till Massby kungsladugård, men en del av invånarna återvände till byn efter denna fas. Söderkulla gård grundades efter det att verksamheten i kungsladugården hade upphört och till grund för denna herrgård låg tre av gårdarna i Massby. Senast under 1700-talet har Stor-Massby bytomt gått under detta namn. På bytomten grundades år 1886 Söderkulla tegelbruk, som verkade fram till 1950-talet. Efter detta har tomtområdet varit obebyggt.

Undersökningsområdet var ca 16,3 hektar stort. Inom bytomten och på platsen för tegelbruket syntes ovan mark tegelbrukets betonggrund, lastningsbrygga och lämningarna av en riven byggnad. I området kring tegelbruket syntes även rätt stora områden, ifrån vilka det tagits jord. Inom området för bytomten och tegelbruket grävdes åtta provschakt, vars sammanlagda yta var 235 m². Bytomtens kulturlager visade sig i detta område vara till största del förstörda. I övriga områden dokumenterades de gjorda observationerna och marken undersöktes med jordsond och med hjälp av små spadstick. I ett litet skogsområde i närheten av Söderkulla gård observerades grunderna av två rätt moderna byggnader samt tre oklara stenanläggningar och tre gropar.

Sisälllys	
Sisälllys	2
Arkisto- ja rekisteritiedot	3
Peruskarttaote	4
1. Johdanto.....	5
2. Ympäristö ja historia.....	7
2.1 Kylän sijainti, ympäristö ja tutkimushistoria	7
2.2 Massbyn historia.....	8
2.2.1 Stor-Massbyn kylä.....	8
2.2.2 Söderkullan kartano ja tiiliruukki	10
3. Tutkimukset	11
3.1 Tutkimusmenetelmät	11
3.2 Havainnot.....	13
3.2.1 Stor-Massbyn kylätontti ja Söderkullan tiilitehtaan alue	13
3.2.2 Muu tarkkuusinventoitava alue	22
4. Tulokset.....	25
Lähteet	26
Kuvaluettelo.....	27
Karttaluettelo.....	31
Kartat	

Kannen kuva: AKDG5858:79. Hylätty auto maanottokuopassa tiilitehtaan ja Söderkullan kartanon välisellä alueella. Kuvaaja Tuija Väisänen.

Arkisto- ja rekisteritiedot

Kunta: Sipoo

Tutkimuskohde: Stor-Massby ja Söderkullan tiilitehdas

Kohteen ajoitus: Stor-Massby: Historiallisen ajan kylätontti, Massby mainitaan lähteissä ensimmäisen kerran 1442
Söderkullan tiilitehdas: tiiliruukki, 1880-1950-luku

Osoite: Söderkullantie 657

Kiinteistötunnus: 753-419-4-1604

Omistaja: Sipoon kunta

Muinaisjäännöstunnus: Stor-Massby 1000010859
Söderkullan tiilitehdas 1000001378

Kohteen koordinaatit (ETRS-TM35FIN): P: 6686273, I: 405953 (mj pisteen koordinaatti) Stor-Massby
P: 6686168, I: 406020 (mj pisteen koordinaatti) Söderkullan tiilitehdas

Kenttätyöaika: 10.-14.6.2019

Tutkimuksen laatu: koekaivaus ja tarkkuusinventointi

Tutkimuksen laajuus: Tutkimusalue noin 16,3 hehtaaria ja koekaivettu ala 235 m²

Kenttätyönjohtaja: FM Tuija Väisänen

Arkeologit: FM Heli Lehto

Tutkimuslaitos: Museovirasto, Arkeologiset kenttäpalvelut

Tutkimuslupa: MV/93/05.04.01.02/2019

Löydöt: Ei talteen otettavia löytöjä

Digitaalikuvat: AKDG5858:1-85

Aikaisemmat lähialueen arkeologiset tutkimukset:
Veli-Pekka Suhonen, 2002. Historiallisen ajan kiinteiden muinaisjäännösten inventointi Sipoossa vuonna 2002.
Veli-Pekka Suhonen, 2007. Sipoon historiallisen ajan muinaisjäännösten inventointi 2007

Peruskarttaote

1. Johdanto

Söderkullan kartanon asemakaavoitettava asuinalue sijaitsee Sipoon Söderkullassa. Asemakaavoituksen tueksi Sipoon kunta tilasi Museoviraston arkeologisilta kenttäpalveluilta tarkkuusinventoinnin suunnittelualueelle. Tarkkuusinventointiin sisällytettiin koetutkimukset suunnittelualan länsiosassa tunnetulla muinaisjäännöksellä, Stor-Massbyn historiallisen ajan kylätontilla. Samalla paikalla on toiminut myös muuksi kulttuuriperintökohteeksi luokiteltu Söderkullan tiilitehdas. Tarkkuusinvenoitava alue sijaitsi Söderkullantien ja Sipoonjoen välissä. Alue rajautui vedenottamoon ja Söderkullan kartanon alueeseen, joka on määritelty muuksi kulttuuriperintökohteeksi. Alue oli osittain korkea heinikköä ja osittain lehtipuu- tai kuusivaltaista metsikköä. Tarkkuusinventointi ja koetutkimukset tehtiin 10.-14.6.2019. Tutkimukset toteutti Museoviraston Arkeologiset kenttäpalvelut.

AKDG5858:1. Yleiskuva kylätontin eteläosasta. Kuvattu koillisesta. Kuvaaaja Tuija Väisänen.

Massby tunnetaan jo keskiajalta ja se jakautuu Sipoonjoen itäpuoliseen Stor-Massbyyn ja länsipuoliseen Lill-Massbyyn. Massby mainitaan lähdeaineistoissa ensimmäisen kerran jo vuonna 1442. Vuonna 1543 Massbyssä oli 16 tilaa. Osittain kylätontin paikalle perustettiin 1880-luvun lopulla Söderkulla tiilitehdas, joka toimi aina 1950-luvun alkuun saakka. Koetutkimuksissa havaittiin, että alueella on tasauksista ja moderneista kaivannoista huolimatta edelleen säilynyt tiilitehtaan rakenteita, mutta historiallisen ajan kylään liittyvät havainnot jäivät vähäisiksi. Muulla inventointialueella osa tutkimusalueesta on ollut peltona, mutta myös maanotto on vaikuttanut ympäristöön ja lähellä Söderkullan kartanoa on ollut rakennuksia vielä pitkälle 1900-luvulle. Näiden rakennusten jäännöksiä oli vielä nähtävillä. Söderkullan kartanon viereisellä hernepelolla erottui joitakin historiallisen ajan asuinpaikkalöytöjä.

Stor-Massbyn kylätontin alueelle tehtiin koetutkimukset kaivamalla alueelle koeojia kaivinkoneella. Muilla alueilla tehtiin silmämääräistä havainnointia, dokumentointia sekä kairauksia ja pieniä lapionpistoja. Tutkimusten kenttätöissä havaintojen sanallisesta dokumentoinnista ja valokuvauksesta vastasi kaivauksenjohtaja FM Tuija Väisänen. Arkeologi FM Heli Lehto huolehti mittausdokumentoinnista. Lisäksi molemmat huolehtivat kaivinkonevalvonnasta koeojia kaivettaessa. Jälkityöt on tehty Arkeologisten kenttäpalveluiden toimipisteessä Helsingissä. Jälkityövaiheessa Heli Lehto on puhtaaksi piirtänyt kartat ja Tuija Väisänen on luetteloinut valokuvat ja laatinut tämän raportin.

Tutkimusolosuhteet olivat tavanomaiset ajankohtaan nähden. Tutkimusalueella monin paikoin kasvanut korkea ja tiivis heinikko teki havainnoinnista haasteellista etenkin Stor-Massbyn kylätontin ja Söderkullan tiilitehtaan alueen eteläosassa lähellä joenrantaa. Alueen poikki oli samana tai edellisenä vuonna kaivettu vesi-johtolinja, jonka kaivualueita erottui paikoin maastossa. Ennen arkeologisia tutkimuksia tutkimusalueesta oli tehty kulttuuriympäristöselvitys, jossa on käyty läpi myös alueen historiaa.

AKDG5858:13. Söderkullan tiilitehtaan betoniperustuksia. Kuvattu koillisesta. Kuvaaja Tuija Väisänen.

Tuija Väisänen

Lohjalla 11.8.2019

Tuija Väisänen, FM

2. Ympäristö ja historia

2.1 Kylän sijainti, ympäristö ja tutkimushistoria

Tutkimusalue sijaitsi Söderkullantien ja Sipoonjoen välissä. Alue rajautui lännessä vedenottamoon ja idässä Söderkullan kartanon alueeseen. Alueen ympäristö on muuttunut viime vuosikymmeninä sekä tiiliruukin purkamisen vuoksi että Söderkullantien linjauksen muuttumisen vuoksi. Söderkullantien linjausta on suoristettu 1990-luvun alkuun mennessä ja tällöin on suurelta osin hävinnyt myös tielinjaus, joka on kulkenut Söderkullan kartanolta tiiliruukin pohjoispuolelle. Alueen pohjoisosassa kulkee myös maakaasulinja ja sähkö- sekä tieliikennekaapeleita. Stor-Massbyn kylätontin alueella kulkee myös runkovesijohto. Alueen itäosassa lähellä Söderkullan kartanoa olevalla peltosaarekkeella on ollut useita rakennuksia 1900-luvun kartoissa ja vielä vuoden 1991 peruskartassa erottuu alueella yksi rakennus. Tällä hetkellä koko suunnittelualue on rakentamattomaa. Sen pohjoisosassa toimii palstaviljelyalue ja tiiliruukin alueella, rakenteiden kaakkoispuolella on ilmeisesti lasten kesäleirin rakentamia majarakennelmia.¹

AKDG5858:2. Yleiskuva kylätontin eteläosasta, tutkimusalueen pohjoisosassa. Alueen poikki kulkee maakaasulinja. Kuvattu luoteesta. Kuvaaja Tuija Väisänen.

Alue oli osittain korkeaa heinikkoa ja osittain lehtipuu- tai kuusivaltaista metsikköä. Sekä vedenottamon kääntöpaikalla että lähempänä Sipoonjoen rantaa kasvoi korkea heinikko. Heinikko jatkui myös suurimmalla osalla aluetta sen eteläosassa ja myös lähelle Söderkullan kartanoa. Metsiköt olivat alueella saarekkeina. Söderkullan tiilitehtaan paikalla oli lehtipuuvaltainen metsikkö, samoin metsäsaarekkeella lähellä Söderkullan kartanoa. Näiden väliin jäi alue, jolla oli aiemmin ollut maanottoa, ja jossa kasvoi pääasiassa kuusta. Söderkullan kartanon vieressä Söderkullantien varressa oli vielä tasattu nurmikenttä ja kartanon ja metsäsaarekkeen välissä hernepelto.

¹ Tiedot Sipoon kunta, peruskartta 2043_10 vuosilta 1950, 1967, 1978, 1991.

AKDG5858:61. Peltoaluetta ja saareke, jossa rakennusten jäänteitä. Kuvattu lännestä. Kuvaaja Tuija Väisänen.

Kohde on inventoitu kaksi kertaa. Inventoinnit on tehty vuosina 2002 ja 2007 ja ne on tehnyt V.-P. Suhonen. Inventointien yhteydessä Stor-Massbyn kylätontti on asemoitu pääasiassa tälle nykyään rakentamattomalle tonttialueelle. Kylätontin alueen on oletettu kuitenkin jatkuvan hieman myös Söderkullantien pohjoispuolella. Kylätontin kanssa samalla paikalla on kuitenkin sijainnut myös Söderkullan tiilitehdas, jonka on oletettu tuhonneen kylätontin kulttuurikerroksia. Inventointien perusteella oletettiin, että kylätontin alueelle nykyisellä käänköpaikalla on kasattu noin kahden metrin täyttökerrokset ja näin ollen tiilitehtaan rakenteiden alla voisi olla säilynyt kulttuurikerroksia.²

2.2 Massbyn historia

2.2.1 Stor-Massbyn kylä

Massby 1693, ote Samuel Broteruksen kartasta. Kansallisarkisto: MMH B43 7/1.

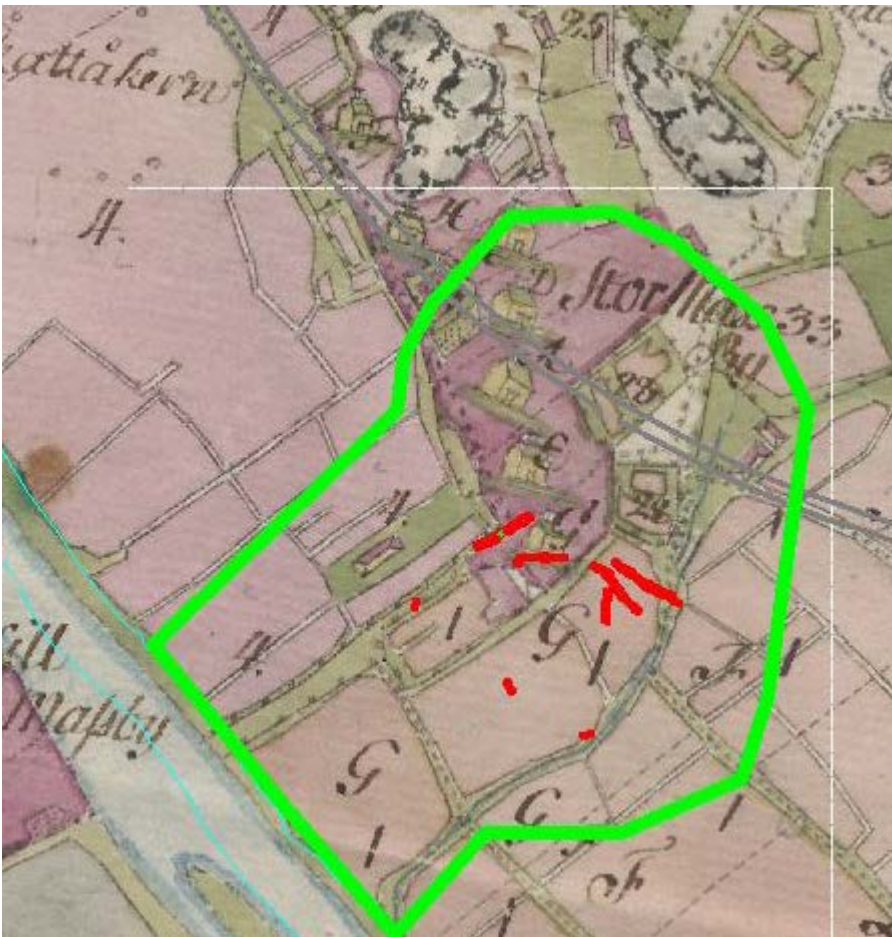
Ensimmäiset asiakirjatiedot Sipoon kylästä ovat peräisin 1300-luvun kuningas Magnus Eriksonin tuomiokirjeestä. Sipoon merenpuoleisista neljänneskunnista itäisempää kutsuttiin Nevasin neljänneksi, jonka länsiosan suurimmat kylät olivat ruotsalaisnimiset Massby ja Gästerby. Jakokunnan itäosasta tunnetaan useita hämäläisperäisiä asutusnimiä ja alueella onkin saattanut olla hämäläisasutusta ennen ruotsalaisten saapumista alueelle. Massby mainitaan ensimmäisen kerran historiallisissa lähteissä vuonna 1442. Massbyssä oli 1540-luvulla 16 taloa, vuonna 1540 kylässä oli 9 täysveroa ja 18 veronmaksajaa. Massby oli tuolloin Sipoon toiseksi suurin kylä. Massbyn tiloista tunnetaan 1500-luvulta nimeltä *Glamars, Glasas, Heikjeppas, Jeppas, Kavels, Kuus, Pelles, Staffas ja Styrmans*. Vuonna 1556 kylästä

Massby oli tuolloin Sipoon toiseksi suurin kylä. Massbyn tiloista tunnetaan 1500-luvulta nimeltä *Glamars, Glasas, Heikjeppas, Jeppas, Kavels, Kuus, Pelles, Staffas ja Styrmans*. Vuonna 1556 kylästä

² Suhonen 2002:31-33; 2007:85.

muodostettiin Helsingin kuninkaankartanon alaisuudessa toiminut Massbyn latokartano, joka toimi kuitenkin vain muutaman vuoden ajan. Latokartano lakkautettiin ilmeisesti vuonna 1561 ja vuoteen 1564 mennessä kylästä oli jäljellä edellä mainitut yhdeksän tilaa. Kadonneista tiloista kolme oli luovutettu Norkullan Hans Eriksonille, ja näistä kahdesta muodostettiin *Söderkullan kartano*. Kolmannesta syntyi rälssitila *Danielsbacka*, jota käytettiin myöhemmin Söderkullan kartanon torppana. Neljä aiempaa tilaa annettiin ilmeisesti kahdelle helsinkiläiselle porvarille kahdeksi sopimusverotilaksi. Nämä yhdistettiin 1600-luvun lopulla ja tilojen nimiksi tuli *Ivars* ja *Blåfields (Hansas)*. Näitä tiloja kutsuttiin Massbyn kartanoksi. Suhosen mukaan 1630-luvulle mennessä talonpoikaistilat olivat muutoinkin päätyneet rälssin käsiin.³

1700-luvun alussa Massbyssä oli kymmenen tilaa. Tässä vaiheessa kylä on ilmeisesti ollut rivikylä, jossa Stor-Massbyn alueella ovat sijainneet *Jeppas*, *Staffas*, *Ivars*, *Pellas*, *Blåfields*, *Glasas* ja *Heikjeppas (Nybondas)*. Loput kolme tilat sijaitsivat Lill-Massbyn puolella. Lisäksi *Glamars* on sijainnut varsinaisen Stor-Massbyn rivikylän itäpuolella. Glasas ja Heikjeppas olivat 1600-luvulla pidempiä aikoja autioina ja Pellas ja Jeppas taas yhteisviljelyksessä suurimman osan vuosisataa. 1753 Massbyssä oli yksi perintötila, seitsemän kruununtilaa ja kolme rälssitilaa. Vuonna 1866 perintötilojen määrä oli noussut kuuteen, kruununtiloja oli vain yksi ja rälssitiloja edelleen kolme. Kylä esiintyy verotustietojen lisäksi lähdeaineistoissa myös rajariitojen yhteydessä. Näistä on jäänyt merkintöjä sekä 1500- että 1600-luvulta.⁴

Sor-Massby 1767-68, ote Wikzenin, Bonejn ja Hagströmin kartasta. Kansallisarkisto: MMH B43 7/2-12. Kartan on georeferoinut Sipoon kunta. Kartan päällä on vihreällä esitetty muinaisjäännösrajaus muinaisjäännösrekisterin mukaan ja punaisella tutkimusalueelle kaivetut koeojat. Kartassa harmaalla näkyy nykyinen tie linja ja vaaleansinisellä Sipoonjoki.

³ Koivisto 2014:6-7; Nyberg 1931:338; Rantanen & Kuvaja 1994: 101, 122-123, 176; Suhonen 2002:31-33; 2007 84-88; 2016:11, 22-24.

⁴ Koivisto 2014:6-7; Rantanen & Kuvaja 1994:86-87, 122-123, 408-411; Suhonen 2016:23-24.

2.2.2 Söderkullan kartano ja tiiliruukki

Massbyn latokartanon jälkeen 1561 Hans Eriksson sai haltuunsa Massbyn alueelta kaksi tilaa, jotka hän yhdisti Söderkullan kartanoksi. Tilasta tuli säteritila, joka ei alkuvaiheessa ollut juuri varakkaita talonpoikaistiloja suurempi. Kartano sai kuitenkin 1600-luvun loppuun mennessä läänityksenä tiloja muun muassa Massbyn kylästä. Kartano myytiin 1723 Erik Tigerstedtille, joka omisi myös Massbyn kartanon. Söderkullan tiiliruukki perustettiin silloisen Söderkullan kartanon maille 1886 ja se toimi ilmeisesti vuonna 1954 sattuneeseen tulipaloon saakka⁵. Ensimmäisen kerran tiiltien valmistus Söderkullan alueella aloitettiin jo 1754, kun kartanon tuolloinen omistaja Sofia Magdalena Ehrenreuter perusti Tiilitehtaan yhdessä Eriksnäsin kartanon omistajan C.F. Nordenskildin kanssa. Riitojen jälkeen tehtaan toiminta kuitenkin lakkasi nopeasti ja tiilitehdas siirtyi Söderkullalandet-saarelle, jossa toiminta kuitenkin loppui vuoden 1757 tulipaloon. Suhonen olettaa, että tämä ensimmäinen ruukki on sijainnut J. Wizenin karttaan vuonna 1767 merkityn Tegelbruksåkerin lähellä.⁶

Söderkullan ruukkia uudistettiin ainakin 1900-luvun alussa, jolloin paikalle rakennutettiin uudenaikainen tiilitehdas. Söderkullan ruukki oli myös mukana, kun vuonna 1914 perustettiin Suomen Tiilikonttori Finska Tegelkontoret – yhdistys. Tehtaan vuosikapasiteetti oli 2 miljoonaa tiiltä, 100 000 salaojaputkea ja 150 000 kattotiiltä. Toiminta oli keskeytyneenä 1920-luvulla, kunnes Sibbo tegelfabrik vuokrasi laitoksen. Tehdas paloi ainakin vuosina 1943 ja 1948. Molempien tulipalojen jälkeen se pystytettiin uudestaan, mutta vuoden 1954 tuhoisan tulipalon jälkeen toiminta lopetettiin pysyvästi.⁷

Massbyn aluetta, ote pitäjänkartasta vuodelta 1933. Ote kartasta Sipoon kunnalta, käytetyn kartan on georeferoinut Heli Lehto. Kartan päällä on punaisella tutkimusalueelle kaivetut koeojat ja sinisellä alueella havaitut rakenteet. Kartassa harmaalla näkyy nykyinen tielinja ja vaaleansinisellä Sipoonjoki.

⁵ Tiedot Söderkullan tiilitehtaan toimintavuosista vaihtelevat eri lähteissä. Ks. esim. Leiponen 1981 :513, <https://www.flickr.com/photos/kotiseutuliitto/37382036645/in/album-72157665972237095/>

⁶ Suhonen 2002:31; Rantanen & Kuvaja 1994: 141-142, 153; Tietoja Söderkullan kartanon historiasta on koonnut Hans Blomberg <http://docplayer.fi/147546819-Soderkullan-kartano-hans-blomberg.html> (4.8.2019); Kotiseutuyhdistys :<https://www.flickr.com/photos/kotiseutuliitto/37382036645/in/album-72157665972237095/> (4.8.2019)

⁷ Leiponen 1981 :422-423; Tietosanakirja 1909-22:1037; <https://www.flickr.com/photos/kotiseutuliitto/37382036645/in/album-72157665972237095/>

1950

1967

1978

1991

Vanhoissa peruskartoissa näkyy alueella tapahtuneet muutokset sekä tiestön että rakennusten osalta. Suurin osa tiilitehtaan alueen rakennuksista on purettu 1960-luvulle tultaessa. Lähellä Söderkullan kartanoa olevalla metsäsaarekkeella näkyy rakennus vielä vuoden 1991 kartassa. Kartat otteita peruskartasta 2043 10 (Maanmittaushallitus).

3. Tutkimukset

3.1 Tutkimusmenetelmät

Asemakaavoitettava alue sijaitsi rajatun Stor-Massbyn tontin kaakkoisosassa ja Söderkullan tiilitehtaan (ei rajausta muinaisjäännösrekisterissä) alueella ja näistä itään aina Söderkullan kartanon rajaukseen asti. Stor-Massbyn kyläalueelle tehtiin alkuperäisen suunnitelman mukainen koetutkimus, vaikka viimeisimmän tiedon mukaan alueen muinaisjäännösalueen puoleinen pääty on jäämässä puistoalueeksi. Tällöin myös Söderkullan tiilitehtaaseen liittyviä rakenteita olisi mahdollisuus säilyttää. Tämän vuoksi Stor-Massbyn kylätontille tehdyissä koeojissa ei rikottu myöskään tiilitehtaaseen liittyviä rakenteita. Sen hetkiset suunnitelmat käytiin läpi ennen tutkimusten aloittamista järjestetyssä aloituskokouksessa 6.6.2019, jossa olivat paikalla Sipoon kunnan edustajat sekä Tuija Väisänen Arkeologisista kenttäpalveluista. Sipoon kunta toimitti myös alueesta tehdyn kaavaselostuksen, sähköiset pohjakartat sekä alueella aiemmin kunnan toimesta tehdyt tiilitehtaan rakenteiden mittaukset sekä historiallisen ajan kartoja georeferoituina.

Stor- Massbyn kylätontilla oli ennakko-oletuksena, että alueelle on kasattu täyttömaita noin 2 metriä. Alueen halki kulki runkovesijohto, pohjoisosassa maakaasulinja ja maakaasulinjan ja tien välissä myös sähkö- ja tietoliikennekaapeleita. Maakaasulinjaan pidettiin koetutkimuksissa 5 metrin suojaetäisyys, joten myöskään

sen ja tielinjan väliin, alueelle, jolla kulki kaapeleita, ei kaivettu. Alueelle kaivettiin kaivinkoneella kahdeksan koeojaa. Kaivinkone ja kuljettaja tulivat Cityremcon Oy:stä, kuljettajana toimi Juha Kulmala. Kaivinkoneena oli 9 tonnin kumitelakaivinkone. Tasanteelle tiilitehtaan raunioiden luoteispuolelle tehtiin kaksi koeojaa (koeojat 1 ja 7) Tiilitehtaan raunioiden koillispuolelle taas tehtiin koeojat 2,3, ja 4. Matalammalle tasanteelle tiilitehtaan ja puron välissä kaivettiin koeoja 5 ja tehtaan betonisen perustuksen viereen sen lounaispuolelle kaivettiin koeoja 6. Koeoja 8 kaivettiin vielä niittyalueelle nykyisen kääntöpaikan terassin lounaispuolelle. Koeojassa 1 havaittua kulttuurikerrosta kaivettiin lapiokaivuna. Muuten koeojissa puhdistettiin näkyviin havaitut rakenteet dokumentointia varten. Koeojat peitettiin dokumentoinnin jälkeen.

AKDG5858:74. Työkuva, kaivinkone kaivaa koeojaa 3. Kuvaaja Tuija Väisänen.

Stor-Massbyn kylätonttialueen ulkopuolella tehtiin tarkkuusinventointia silmämääräisesti havainnoiden ja kairamalla läpimitaltaan 1 cm olevalla kairalla sekä potentiaalisilla paikoilla pieniä lapionpistoja tehden. Tutkimusalueella havaitut kaivannot ja kivirakenteet dokumentoitiin. Lisäksi alueella tehtiin pintapöimintää tutkimusalueen pohjoisosassa sijainneella palstaviljelyalueella sekä Söderkullan kartanon viereisen hernepellon reunoilla. Sekä Stor-Massbyn kylätontiksi rajatulla alueella että sen itäpuolella havainnointia vaikeutti monin paikoin alkukesästä jo yli metrin korkuiseksi kasvanut heinikko ja niittykasvillisuus. Muun muassa Stor-Massbyn kylätontin eteläpuolella jokirantaan asti kasvoi tiivis ja korkea heinikko, eikä Sipoon kunnan mittauksissa dokumentoitu laiturirakenne ollut löydettävissä.

AKDG5858:7. Yleiskuva kylätontin/tiilitehtaan alueen eteläosasta Sipoonjoelle. Kuvattu luoteesta. Kuvaaja Tuija Väisänen.

Koeojat ja tutkimusalueella tehdyt havainnot mitattiin Trimble S3-robottitakymetrillä käyttäen Sipoon kunnan käyttämää ETRS-GK25 tasokoordinaatistoa ja korkeusjärjestelmää N2000. Koordinaatisto luotiin paikalle käyttämällä Trimble R10 GNSS-laitetta. Mittalaitetta käytettiin osin yhteiskäytössä, joten paikalle tehtiin vain väliaikaisia apupisteitä. Mittauksissa käytetyn koordinaatiston virhe on (x, y, z) maksimissaan ± 2 cm. Myös koeojissa havaitut rakenteet dokumentoitiin mittaamalla ne takymetrillä tai GPS-laitteella. Lisäksi koeojat ja havaitut ilmiöt ja rakenteet dokumentoitiin valokuvaamalla ja kirjoittamalla sanallinen kuvaus. Koeojissa havaittuja kylätonttiin ja tiilitehtaaseen liittyviä kulttuurikerroksia ja rakenteita ei dokumentoitu erillisillä rakennenumeroilla niiden vähäisen määrän vuoksi. Lähellä Söderkullan kartanoa havaituista rakennuksista käytettiin nimityksiä *Rakennus 1* ja *Rakennus 2*.

3.2 Havainnot

3.2.1 Stor-Massbyn kylätontti ja Söderkullan tiilitehtaan alue

Kylätontin alue on suurelta osin tasattua heinikkoista maata, jossa on vedenottamon kääntöpaikka. Kylätontin alueen kaakkoisosassa on edelleen nähtävillä Söderkullan tiiliruukin rakenteita lehtipuumetsikössä. Alueella erottui selvästi, että ympäristöstä on kaivettu maata pois verrattain paljon. Pinnanmuodoissa havaittavissa olevat jyrkänteet vastaavat hyvin 1900-luvun alkupuolen peruskarttoihin merkittyjä kaivantoja, jotka liittyvät tiilitehtaan savenottoon. Sekä kääntöpaikan tasanteen luoteis- että lounaispuoli on tasannetta matalammalla savenoton vuoksi. Tasanteelle ja tiilitehtaan ympäristöön kaivettiin kahdeksan koeojaa, joista vain yhdessä (Koeoja 1) havainnot viittasivat historiallisen ajan kylätonttiin. Muissa koeojissa (2-7) havainnot liittyivät tiilitehtaan käyttöön ja tuhoutumiseen. Koeoja 8 kaivettiin savenottoalueelle ja siinä havaittiin vain puhdasta pohjasavea.

AKDG5858:4. Yleiskuva kylätontin eteläosasta. Kuvattu kaakosta. Kuvaaja Tuija Väisänen.

Koeoja 1 (52 m²)

Koeoja 1 kaivettiin tutkimusalueen luoteisosaan kääntöpaikan keskelle koillinen-lounas- suuntaisena. Koeojassa oli lounaispäädyssä 20-50 cm paksuinen täyttömaakerros, jonka alta tuli esiin 15-30 cm paksuinen peltokerros noin 2 m päässä koeojan lounaispäädyssä. Peltokerros jatkui noin 8 metrin matkan ohentuen noin 5 cm paksuksi koillispäädyssään. Kerros kaivettiin kaivinkoneella. Peltokerroksen alla puhtaassa pohjamaassa havaittiin halkaisijaltaan 50 cm kuoppa noin 6,8 metrin päässä koeojan lounaispäädyssä. Kuoppaa kaivettiin lapiokaivuna. Kuopan täyttömaassa oli savensekaista hiekkaista multaa, jonka joukossa oli myös hieman hiilimuruja ja puusilppua. Kerroksessa ei havaittu löytöjä. Kuoppa oli kaivettu 9,72 m mpy syvyyteen,

noin 15 cm peltokerroksen alapinnasta syvemmälle. Peltokerros nousi koillisessa hieman lähemmäs pintaa ja vaihettui kulttuurikerrokseksi. Kulttuurikerrosta havaittiin noin 1,5 metrin matkalla koeojan keskivaiheilla. Kulttuurikerros oli hiilen ja hiekan sekaista multaa ja 8-10 cm paksuinen. Kerroksen alta tuli esiin puhdas pohjasavi. Kerroksessa ei havaittu löytöjä. Puhtaan pohjasaven pinnankorkeus nousi lounaispäädyn noin 9,7 m mpy koeojan keskivaiheilla noin 10,5 m mpy korkeuteen. Kulttuurikerroksen koillispuolella tuli pintamaan ja täyttökerroksen alta esiin suoraan puhdas pohjamaa. Kohtaan kaivettiin varmuuden vuoksi tarkistuskuoppa noin 80 cm syvyyteen. Ohuehkon savikerroksen alla tuli täällä esiin vielä puhdas ja tiivis veden kerrostama hieno hiekka noin 80 cm syvyydellä pinnasta. Noin 10 m matkalla koeojan koillispäädystä oli heti pintamullan alla sepelikerros, joka kerroksen alla muuttui raidalliseksi tiilimurskaksi ja hiekaksi. Kerros vaikutti modernilta kaivannolta, joka mahdollisesti liittyy paikalla kulkevaan vesiputkeen. Kerrosta ei kaivettu syvemmälle. Aivan koeojan koillispäädystä oli heti pintamaan alla melko kookkaita kiviä, jotka eivät kuitenkaan vaikuttaneet muodostavan selkeää rakennetta, vaikka kolme kivistä olikin vierekkäin modernin kaivannon reunalla. Koillispääty vaikutti sekoittuneelta, kivien seassa oli myös rautaromua, joten kivet jätettiin paikalleen.

Vasen kuva: AKDG5858:26. Koeoja 1. Kuvattu lounaasta. Kuvaaja Tuija Väisänen.

Oikea kuva: AKDG5858:27. Kuopan pohja koeojan 1 lounaisosassa. Kuvattu kaakosta. Kuvaaja Tuija Väisänen.

Koeojasta löytyi yksi pieni fajanssiastian pala, mutta sekin löytyi täyttökerroksesta. Muuten koeojasta ei tehty löytöjä. Lounaispäädyn kulttuurikerros ja peltokerros liittynevät Stor-Massbyn kylätonttiin, mutta kerroksille ei saatu tarkempaa ajoitusta. Osa kerrosten yläosasta vaikuttaa tuhoutuneen alueen muokkauksissa myös niillä kohdilla, joilla kulttuurikerroksia oli säilynyt. Tämä alue oli myös ainoa kohta, jossa havaittiin mitään kylätonttivaiheeseen liittyvää.

Koeoja 2 (67 m²)

Koeoja 2 kaivettiin tutkimusalueen koillisosaan luode-kaakko- suuntaisena. Koeojassa havaittiin lähes koko matkalla tiilitehtaaseen liittyviä rakenneosia ohuehkon noin 20 cm pintamulta- ja täyttökerroksen alla. Aivan koeojan kaakkoispäädystä havaittiin kolmen kiven muodostaman pohjois-etelä- suuntainen kivirivi 30 x 90 cm alueella. Heti kivien länsipuolella havaittiin noin 1-5 cm paksuinen palokerros ja hiiltyneitä koillinen-lounas-suuntaisia 10 cm leveitä lautoja. Osittain palokerroksen ja täyttökerrosten alla oli betonirakenne, jossa 20 cm leveät betoniseinämät olivat noin 125 cm päässä toisistaan luode-kaakko-suuntaisina. Betonien alla noin 25 cm betonien pinnasta oli rautapalkit. Rautapalkkien alla erottui hiekka- ja siltitäyttö sekä pystyrauta. ja mahdollisesti hieman likainen pohjasavi 93 cm syvyydessä betonin pinnasta.

AKDG5858:33. Koeoja 2 betonirakenteet koeojan kaakkoispäädyssä. Kuvattu lännestä. Kuvaaja Tuija Väisänen.

Noin 2 metrin päässä betonirakenteen luoteispuolella oli seuraava betonilaatan pala ja kivi ja niiden vieressä betoninen kulmikkaan U-muotoinen osittain murtunut pystyseinä. Kuopan sisämitat olivat 100 x 80 cm. Betonireunus oli noin 20 cm paksuinen. Koeojan keskellä havaittiin muutamia murtuneita betonilevyn paloja, jotka olivat noin 8 cm paksuisia. Näiden välissä tuli esiin myös puhdas pohjamaa noin 10, 65 cm m mpy syvyydeltä. Välissä havaittiin myös betoninen 80 x 40 cm kokoinen, 38 cm paksuinen palkki, jonka keskellä oli 41 x 13 cm kokoinen kolo, jonka keskellä oli ollut 16 x 14 cm kokoinen puupalkki. Lähellä koeojan luoteispäätyä oli yhtenäinen 30 cm paksu betonilevy, jonka reunoilla oli muutama melko kookas kivi. Betonivalussa oli myös ohuita rautoja tukemassa rakennetta. Paksu betonivalu lienee ollut osa lattiaa. Aivan koeojan luoteispäädyssä oli 20 cm paksuinen purkukerros ja sen alla puhdas pohjamaa 11,21 m mpy syvyydellä. Kuopan kaakkoispäädyssä löytyi rautainen lapio.

Vasen kuva: AKDG5858:30. Koeoja 2 kaakkoispäädyn betonirakenne, profiilikuva rakenteen sisäpuolelta. Kuvattu koillisesta. Kuvaaja Tuija Väisänen.

Oikea kuva: AKDG5858:32. Koeoja 2 betonirakenne, keskellä puupaalun jäänne. Kuvattu luoteesta. Kuvaaja Tuija Väisänen.

Koeoja 3 (48 m²)

Koeoja 3 kaivettiin koeojan 2 kaakkoispuolelle luode-kaakko-suuntaisena. Sen kaakkoispäädyssä oli n. 1,5 metrin laajuinen savitäyttöalue, jonka seassa oli peltiä ja muuta jätettä. Sen länsipuolella oli yli 1,5 metrin paksuinen kerros kokonaisia ja osin hajonneita tiiliä, jotka paikoin vaikuttivat olevan kasattuina pinoihin, mutta paikoin ne olivat täysin sekaisin. Kerrosta ei kaivettu 1,5 metriä syvemmälle. Kerroksessa oli tiiliä neljällä erilaisella leimalla. Tiilikuopan luoteispuolella alkoi yhtenäinen betonilevy, jonka reunassa oli itä-länsi-suuntainen kahden vierekkäisen tiilirivin muodostama rakenne. Tiilet olivat kooltaan 14 x 25 cm. Kummassakin tiilirivissä erottui 7 tiiltä. Näiden vieressä betonissa erottui 16 x 16 cm kokoinen kolo. Noin 9,5 m leveässä

betonitasossa tiilien luoteispuolella erottui kolme 20 cm leveää ja 20 cm syvää uraa 1,4 metrin välein toisistaan. Koeojan luoteisosassa oli 20 -25 cm paksuinen tiilensekainen savikerros ja sen alla puhdas pohjasavi. Pohjasavessa erottui yksi halkaisijaltaan 20 cm paalu painettuna pohjasaveen. Aivan koeojan luoteispäädystä oli vain 10 cm paksuinen pintamulta, jonka alla oli noin 5 cm purkukerrosta ja tämän alla puhdas pohjasavi 11,04 m mpy. Koeojan luoteispäädyn alueelta lienee kuorittu maata jossakin vaiheessa.

Vasen kuva: AKDG5858:35. Koeoja 3. Kuvattu idästä. Kuvaaja Tuija Väisänen.

Oikea kuva: AKDG5858:38. Koeoja 3, uritettu betonitaso ojan kaakkoisosassa, yksityiskohta. Kuvattu etelästä. Kuvaaja Tuija Väisänen.

Vasen yläkuva: AKDG5858:20. Söderkullan tiilitehtaan tiiliä koeojasta 3. Tiilissä leimat Höganäs, D. Ch. F. Bornholm. Kuvaaja Tuija Väisänen

Oikea yläkuva: AKDG5858:21. Söderkullan tiilitehtaan tiiliä koeojasta 3. Tiilissä teksti * Stabbar... Kuvaaja Tuija Väisänen.

Alakuva: AKDG5858:22. Söderkullan tiilitehtaan tiiliä koeojasta 3. Tiilissä leima. Kuvaaja Tuija Väisänen.

Koeoja 4 (19 m²)

Koeoja 4 kaivettiin koeojan 3 lounaispuolelle pohjois-etelä- suuntaisena. Koeojasta suurimman osan peitti sama betonitaso, joka havaittiin myös koeojassa 3. Myös tässä tasossa erottui kaksi vastaavaa uraa kuin koeojassa 3. Betonitaso oli noin 45 cm syvyydellä maan pinnasta. Koeojan eteläpäädyssä erottui pienehkö irrallinen betonikappale. Aivan koeojan eteläpäädyssä kaivettiin puhtaaseen pohjamaahan saakka, joka oli 105 cm syvyydessä korkeudella 10,20 m mpy. Pohjan päällä oli tiilitehtaan vaiheisiin liittyviä purku- ja palokerroksia.

AKDG5858:39. Koeoja 4. Kuvattu etelästä. Kuvaaja Tuija Väisänen.

Koeoja 5 (6 m²)

Koeoja 5 kaivettiin tiilitehtaan kaakkoispuolella olevalle hieman matalammalle terassille puron luoteispuolelle. Koeojassa havaittiin pintamullan alla paksuhko tiiltensekainen purkukerros ja sen alla puhdas pohjasavi korkeudelta 8,01 m mpy.

AKDG5858:41. Koeoja 5. Kuvattu koillisesta. Kuvaaja Tuija Väisänen.

Koeoja 6 (8 m²)

Koeoja 6 kaivettiin aivan tiilitehtaan betoniperustuksen lounaispuolelle. Koeojan kaakkoispäädyssä tuli heti pintamullan alta esiin irtonainen tiilitaso, jonka alla oli ohut silttikerros ja tämä alla betonitaso. Betonitason luoteispuolella tiili- ja savitäyttökerros, jossa tiilet vaikuttavat välillä olevan tasossa. Ne eivät kuitenkaan muodosta mitään yhtenäistä rakennetta. Tämän tiilikerroksen paksuus oli n. 40 cm. Tämän alla oli 5-10 cm paksuinen humuskerros, joka vaikutti maatuneen paikalle, mahdollisesti osin maatunutta puuta. Kerros painui keskeltä kuopalle. Tämän kerroksen alla erottui kiilamainen luodetta kohti kapeneva 50-2 cm paksuinen hienon hiekan kerros ja tämän alla uusi orgaaninen kerros, joka vaikutti maatuneelta puujätteeltä. Kerros oli noin 10 cm paksuinen. Luoteispäädyssä orgaanisen kerroksen kanssa sekoittui 20-40 cm paksuinen tiilikkerros,

jonka seassa oli myös pitkiä rautavartaita ja rautapalkki. Pohjasaven pinta oli 8,57 m mpy korkeudella. Koeojassa oli runsaasti rikkonaisia ja kokonaisia tiiliä sekä tiiliputkea.

AKDG5858:43. Koeoja 6 ja lounaisprofiili. Kuvattu kaakosta. Kuvaaja Tuija Väisänen.

AKDG5858:23. Söderkullan tiilitehtaan tiiliputkia koeojasta 6. Kuvaaja Tuija Väisänen.

Koeoja 7 (31 m²)

Koeoja 7 kaivettiin itä-länsi - suuntaisena tasaisen kääntöpaikka-alueen itäreunaan. Koeojassa oli 10-15 cm paksuisen pintamullan alla likainen 30-40 cm paksuinen savikerros. Kerroksen seassa oli joitakin tiilenpaloja sekä muutamia kookkaita kiviä sekä puuta. Yhdessä kivessä erottui pyöreä poranjälki. Koeojan länsipäädyssä erottui pintamullan ja likaisen saven välissä myös 15 cm paksuinen hiekkakerros. Koeojassa erottui pohjasaveen painettuna kolme paalua. Kaksi näistä oli halkaisijaltaan noin 20 cm ja kolmas, aivan koeojan länsipäädyssä ollut, parhaiten säilynyt paalu oli halkaisijaltaan 25 cm. Länsipäädyssä koeoja kaivettiin syvyyteen 9,88 m mpy ja puhdas pohjamaa alkoi korkeudelta 10,06 m mpy.

AKDG5858:44. Koeoja 7. Kuvattu lännestä. Mittaamassa Heli Lehto. Kuvaaja Tuija Väisänen.

Vasen yläkuva: AKDG5858:45. Koeaja 7. Pystypaalu koeajan eteläpäädyssä. Kuvattu pohjoisesta. Kuvaaja Tuija Väisänen.
Oikea yläkuva: AKDG5858:46. Koeaja 7, itäisin paalu. Kuvattu etelästä. Kuvaaja Tuija Väisänen.
Alakuva: AKDG5858:47. Koeaja 7, eteläprofiilia. Kuvattu pohjoisesta. Kuvaaja Tuija Väisänen.

Koeaja 8 (5 m²)

Koeaja 8 kaivettiin kääntöpaikan terassin lounaispuolelle koillinen-lounas-suuntaisena. Koeojassa havaittiin 25 cm paksuinen peltomulta ja sen alla puhdas harmaa savikerros. Koeoja kaivettiin lounaisosassa syvyyteen 6,99 ja puhdas pohjasavi alkoi syvyydeltä 7,28. Koeojan perusteella vaikuttaa ilmeiseltä, että alueelta on vanhojen karttojen mukaisesti otettu maa-ainesta, mitä todennäköisimmin savea tiilitehtaan tarpeisiin.

AKDG5858:48. Koeaja 8. Kuvattu pohjoisesta. Kuvaaja Tuija Väisänen.

Alueella oli vielä näkyvissä jonkin verran tiilitehtaaseen liittyneitä betonirakenteita, vaikka osa on hautautuneena maan alle. Sipoon kunta oli jo aiemmin mitannut alueella näkyviä rakenteita. Ne dokumentoitiin uudelleen lukuun ottamatta laiturirakenteita, joita ei korkeasta heinikosta ollut löydettävissä. Kääntöpaikan viereisessä metsikössä erottui yhä jo V.-P. Suhosen havaitsema betoninen tiilitehtaan kivijalka. Osa perustuksesta oli hajonnut, mutta sen kaakkois- ja lounaisseinät erottuivat yhä hyvin maastossa. Rakenne oli noin 38 x 21 m kokoinen. Sen luoteispuolella erottui noin 1 m levyinen ja 40 cm syvyinen oja, mutta betoniperustus

oli kadonnut näkyvistä. Perustuksen sisällä kasvoi lehtipuita ja niitä oli myös kaatuneena perustuksen päälle. Perustuksen betoni oli melko huonokuntoista ja sen seassa oli tiilimurua. Perustuksen alaosassa erottui tiilimuraus. Perustuksen korkeus rakennuksen sisäpuolella oli noin 30 cm.

AKDG5858:11. Söderkullan tiilitehtaan betoniperustuksia. Kuvattu koillisesta. Kuvaaja Tuija Väisänen.

Betoniperustuksen itäpuolella erottuivat betoniset (1,6 x 1,25 m) portaat, joissa oli neljä askelmaa, ja portaiden luoteiskulmasta lähtenyt 1,5 m luode-kaakko- suuntainen betoniperustus. Koko rakennuksen mitat eivät kuitenkaan erottuneet. Noin 15 metriä betoniportaiden luoteispuolella erottui betonia, rautaa ja muuta purkujätettä osin maan alle hautautuneena kasana. Tämä voi olla peräisin vieressä erottuneista rakennuksista tai jostakin muusta rakennuksesta, joka ei erottunut maan päälle. Tiilitehtaan betoniperustuksen lounaispuolella erottui vielä myös betoninen lastauslaituri, josta ilmeisesti ainakin puolet oli sortunut. Betoniperustuksessa erottui 30 cm paksuinen taso ja sen alla toinen, 18 cm paksuinen betonitaso. Koillispäädyssä lastauslaituri on tuettu vinoon valettuun paksuun betoniseinämään ja lounaassa sitä tuki kolme tukipilaria (25 x 30 cm, korkeus keskimmäisestä pilarista mitattuna 180 cm). Tukipilareita on ollut ainakin yksi rivi enemmän kohti lounasta. Pystypalkkien väli oli 134 cm. Alueella oli varsin runsaasti epäonnistuneita tiiliä rinteessä ja pellolla lastauslaiturin eteläpuolella erottui alue, jossa maa oli lähes pelkkää tiilimurskaa.

AKDG5858:18. Söderkullan tiilitehtaan rakennuksen jäänteitä tontin pohjoisosassa, rakennuksen portaat. Kuvattu lännestä. Kuvaaja Tuija Väisänen.

Vasen yläkuva: AKDG5858:14. Söderkullan tiilitehtaan lastauslaituria. Kuvattu lounaasta. Kuvaaja Tuija Väisänen.

Oikea yläkuva: AKDG5858:16. Söderkullan tiilitehtaan lastauslaituria. Kuvattu idästä. Kuvaaja Tuija Väisänen.

Alakuva: AKDG5858:19. Söderkullan tiilitehtaan tiiltenkuivatusalueen tiilimurskaa. Kuvattu lounaasta. Kuvaaja Tuija Väisänen.

Lisäksi alueella havaittiin tehdyn putkitöitä. Tästä saatiin myös ennen kaivauksia ennakkotieto Keski-Uudenmaan veden välityksellä. Tehty putkityö erottui alueella melko tuoreina kaivujälkinä. Näyttää siltä, että vesijohdon rakentaminen on tehty jossain määrin sujuttamalla, sillä kaivanto ei ollut yhtenäinen. Se on todennäköisesti rikkonut tiilitehtaaseen liittyviä rakenteita, mutta tuskin kylätonttiin liittyviä kulttuurikerroksia.

AKDG5858:24. Söderkullan tiilitehtaan/Stor-Massbyn kylätontin poikki kaivetun vesijohtolinjan kaivamisen jälkiä tiilitehtaan perustuksen luoteispuolella. Kuvattu lännestä. Kuvaaja Tuija Väisänen.

3.2.2 Muu tarkkuusinventoitava alue

Inventoitava alue jatkui Stor-Masssbyn kylätontilta itään Söderkullantien eteläpuolella aina Söderkullan kartanolle saakka. Varsin laaja alue puroilta itään oli ollut maan muokkauksen kohteena. Alueella erottui suuri maanottoalue, jonka syvyys oli useita metrejä. Kaivanto oli osittain jaettu kahtia ja välissä kulki kapeahko harjanne. Maanottokuoppaan oli muun muassa hylätty auto. Maanottoalueen itäpuolella alue oli peltoa ja niittyä. Lähellä Söderkullantietä oli palstaviljelyalue. Niittyalueita kairattiin, mutta maassa erottui vain savi-nen peltokerros. Lähellä palstaviljelyaluetta maa muuttui hiekkaiseksi ja alueelle tehtiin kairausten lisäksi myös muutama koepisto. Palstaviljelyalueen kohdalla oli 35 cm paksuinen hiekkainen peltomultakerros ja sen alla noin 10 cm paksuinen kerros kellanruskeaa hiekkaa ja tämän alla pohjasiltti. Hieman etelämpänä pellolla hiekan määrä väheni ja alkoi vaihettua siltin kautta saveksi. Palstaviljelyalueen reunoilla tehtiin myös pintapoimintaa, mutta alueella havaittiin vain muutamia moderneja lasinpaloja ja muoviva.

Vasen kuva: AKDG5858:53. Yleiskuvaa maanottoalueelta Stor-Masssbyn ja Söderkullan kartanon välillä. Kahden kaivannon välillä kulkeva harjanne. Kuvattu luoteesta. Kuvaaja Tuija Väisänen.

Oikea kuva: AKDG5858:59. Palstaviljelyalue maanottoalueen ja Söderkullan kartanon välissä. Kuvattu koillisesta. Kuvaaja Tuija Väisänen.

Palstaviljelyalueen ja niittyalueen itäpuolella oli muuta aluetta korkeampi metsäinen saareke, jossa kasvoi pääasiassa lehtipuita. Alueen laella oli myös pieni alue avokalliota. Tällä alueella havaittiin kahden rakennuksen perustuksia. Näistä ensimmäinen, rakennus 1 oli metsäalueen länsiosassa. Rakennus oli kallioalueen vieressä ja siinä erottui neliömäisiä perustuskiviä irrallisina siellä täällä. Alueella oli runsaasti 1900-luvun roskaa ja kattotiiliä, joissa erottui Söderkullan tiilitehtaan leima. Rakennuksen vieressä erottui kalliossa lohkottu kolo. Rakennuksen rajat eivät täsmällisesti erottuneet tiivistä nuorta lehtipuuta kasvavassa maastossa. Rakennus näkyy vielä vuoden 1967 peruskartassa. Rakennuksen eteläpuolella erottui rinteessä kolme kuoppaa. Näistä suurin oli noin 4 x 2 m laajuinen, luode-kaakko- suuntainen ja noin metrin syvyinen. Sen lounaispuolella erottui vielä kookkaampi pyöreäkhö, halkaisijaltaan noin 5 metrin, 2 metrin syvyinen kuoppa. Tämän vieressä oli yksittäinen lohkottu kivi. Lähempänä pellon reunaa oli vielä selkeitä hiekanottokuoppia ja niiden pohjoispuolella yksi pienehkö, halkaisijaltaan noin 2 metrin pyöreäkhö kuoppa. Samalla alueella havaittiin myös soikeahko noin 4 x 5 metrin kivikasa. Kivikasa ei vaikuttanut olevan mikään selkeä rakenne vaan vaikutti enemmän raivatulta kivikolta.

AKDG5858:64. Rakennuksen 1 paikka peltojen välisessä metsikössä. Heli Lehto tekee koepistoa. Kuvattu etelästä. Kuvaaja Tuija Väisänen.

Vasen kuva: AKDG5858:69. Raivattu kivikasa peltojen välisessä metsikössä, aivan pellon reunassa. Kuvattu koillisesta. Kuvaaja Tuija Väisänen.

Oikea kuva: AKDG5858:71. Kookkain kuoppa peltojen välisessä metsikössä. Kuvattu koillisesta. Kuvaaja Tuija Väisänen.

Hieman ylempänä rinteessä, kuoppien koillispuolella erottui vielä kaksi saman suuntaista (luode-kaakko) terrassimaista kivivallia noin 10 metrin etäisyydellä toisistaan. Lisäksi niiden luoteispuolella erottui koillinen-lounas-suuntainen, noin 5 metrin pituinen kivivalli. Luoteisempi kivipenger oli noin 19 metriä pitkä ja kaakkoisempi erottui noin 6,5 metrin matkalla. Paikan päällä rakenne näytti enemmän kivipenkereeltä ja terassimaiselta, kuin rakennuksen pohjalta, vaikka alueella olikin runsaasti kattotiilen paloja. Kohtaan kuitenkin osuu 1960-luvun kartassa rakennuksen paikka, joten on luultavaa, että kivivallit ovat tämän rakennuksen perustuksia.

AKDG5858:65. Kivipengerretty terassi tai rakennuksen pohja peltojen välisessä metsikössä. Kuvattu kaakosta. Kuvaaja Tuija Väisänen.

Selkeä rakennuksen pohja havaittiin kuitenkin saarekkeen pohjoisosassa, lähellä vanhaa tietä. Tämä nimettiin kenttätyövaiheessa rakennukseksi 2. Rakennuksessa erottui lohkoituista kivistä tehty perustus ja lahonneita lautoja. Alueella oli myös runsaasti tiiltä ja rakennukseen kuului myös romahtanut muurattu rakenne. Rakennus vaikutti rakennetun 1900-luvulla ja se näkyy vielä 1990-luvun alun kartassa.

AKDG5858:67. Rakennuksen 2 jäänteitä peltojen välisessä metsikössä. Kuvattu idästä. Kuvaaja Tuija Väisänen.

Metsäisen saarekkeen kaakkoispuolella oli hernepelto. Pellon reunoilla tehtiin pintapoimintaa. Mullassa havaittiin muutamia historiallisen ajan esineiden paloja kuten ikkunalasi, punasaviastian pala ja pieni liitupiipun varsi. Seassa oli myös muutamia muovinpaloja. Löytöjä ei kerätty talteen, mutta vaikuttaa ilmeiseltä, että pellolle on päätynyt Söderkullan kartanon esineistöä. Koska pellolla kasvoi hernettä, ei peltoa päästy kävelemään läpi kokonaisuudessaan. Reunoilla havaitut löydöt olivat kuitenkin varsin harvalukuisia.

AKDG5858:63. Peltoaluetta Söderkullan kartanon päädyssä ja saareke, jossa rakennusten jäänteitä. Kuvattu kaakosta. Kuvaaja Tuija Väisänen.

Söderkullan kartanon luoteispuolella ollut nurmi- ja niittyalue vaikutti tasatulta. Alueella kairattiin ja tehtiin kolme lapionpistoa. Näissä havaittiin vain peltomultaa noin 20 cm kerros ja sen alla ensin 15 cm likainen savikerros ja sen alla kova ja kuiva pohjasavi. Aivan paikalla olevan matonpesupaikan vieressä on tiilipinoja, jotka lienevät peräisin jostakin puretusta rakennuksesta.

Vasen kuva: AKDG5858:56. Söderkullan kartanon pohjoispuolinen peltoalue. Kuvattu koillisesta. Kuvaaja Tuija Väisänen.

Oikea kuva: AKDG5858:58. Tiilipinot Söderkullan kartanon pihapiirin luoteispuolella. Kuvattu idästä. Kuvaaja Tuija Väisänen.

4. Tulokset

Inventoitavalla alueella on sijainnut Stor-Massbyn historiallisen ajan kyläontti ja Söderkullan tiilitehdas. Lisäksi aivan alueen itäpuolella on Söderkullan kartano. Alue oli lähes kauttaaltaan muokkaantunut vuosisatojen aikana. Alueella on otettu runsaasti maata ainakin tiilitehtaan tarpeisiin ja mahdollisesti muuhunkin käyttöön. Tiilitehtaan savenotto on tuhonnut mahdolliset historiallisen ajan kerrostumat vedenottamon kääntöpaikan luoteis- ja lounaispuolella kauttaaltaan. Tiilitehtaan lukuisat rakennusvaiheet vaikuttavat tuhonneen kyläonttiin liittyvät kulttuurikerrokset kauttaaltaan myös sen rakennusten alueella. Kulttuurikerroksia näyttää säilyneen vain pienellä alueella vedenottamon kääntöpaikan länsireunassa. On mahdollista, että kulttuurikerroksia on säilynyt paikoin myös aivan Söderkullantien vieressä, sillä tie näyttää rakennetun korottamalla se lähes 2 metriä korkealle penkereelle. Aivan tien viereen ei kuitenkaan voitu tehdä koeojaa maakaasulinjan ja kaapeleiden vuoksi. Alueella kulkee kunnan runkovesijohto ja alueelle on myös viimeisten parin vuoden aikana tehty uusi vesijohto.

Tiilitehtaan rakenteita on säilynyt paikoin. Osa näkyy edelleen myös maan pinnalle, mutta myös maan alla on säilyneitä rakenteita. Rakenteet eivät kuitenkaan ole enää ehjiä, vaan niitä on purettu tarkoituksella ja osa on hajonnut hiljalleen vuosikymmenten aikana. Läheltä joenrantaa entiseltä savenottoalueelta ei havaittu merkkejä rakennuksista, joskin korkea heinikko vaikeutti havainnointia. Todennäköisesti alueelta on kuitenkin savenoton myötä purettu pääosa varhaisemmista rakenteista.

Lähellä Söderkullan kartanoa erottui metsäisellä mäellä runsaasti rakennusjätettä ja useiden rakennusten pohjia. Kaikki näistä kuitenkin vaikuttavat olleen käytössä 1900-luvulla eikä niiden yhteydessä ollut havaittavissa mitään tätä varhaisempaan käyttöön viittaavaa. Söderkullan kartanoa lähimpänä olleella pienellä hernepellolla havaittiin joitakin historiallisen ajan esineiden kappaleita. Todennäköisimmin ne ovat levinneet pellolla sitä muokattaessa ja pellon muokkaus on rikkonut mahdolliset kulttuurikerrokset. Tutkimusalue ei ulottunut varsinaiselle kartanoalueelle, mutta lähellä Söderkullan kartanoa saattaa paikoin olla säilynyt kulttuurikerroksia.

Lähteet

Painamattomat lähteet:

Kartat

Broterus, Samuel 1693. Geometrisk Charta och Afritning uppå Massby Beklägit i Sibbo S och Bårgo Lähn aff-mättåhr 1693 wid Söderkulla gård. MMH B43 7/1.

Wikzen, J. 1767–68, Bonej, J. 1776–1777 & Hagström, C. Charta öfwer första delen af Massby samfällighets ägor i Nylands län, Borgå härad, Sibbo socken. Afmätte åren 1767 och 1768 Jonas Wikzen. Till åker, änger och en del skog delade åren 1770 och 1771 af Johan Bonej och ängarne jemte hela skogen å nye omdelte åren 1776 och 1777 samt chartan renritad af Carl Hagström. Sipoo, Kallbäck MMH B43 7/2-12.

Pitäjänskartta Sipoo 1933. Maanmittaushallitus. Ote kartasta, Sipoon kunta.

Peruskarttalehti 2043 10, vuosilta 1950, 1967, 1978 ja 1991. Maanmittaushallitus.

Raportit

Koivisto, Satu 2014: Sipoo, Massby, Söderkulla / Danielsbacka torp. Historiallisen ajan kylätontin konekaivun arkeologinen valvonta 9.–10.6.2014. useovirasto, Arkeologiset kenttäpalvelut.

Suhonen, Veli-Pekka 2002. Historiallisen ajan kiinteiden muinaisjäännösten inventointi Sipoossa vuonna 2002. Museovirasto.

Suhonen, Veli-Pekka 2007. Sipoon historiallisen ajan muinaisjäännösten inventointi 2007. Museovirasto.

Muut lähteet

Blomberg, Hans: söderkullan kartanon historia. Aineisto saatu Sipoon kunnalta. Myös <http://docplayer.fi/147546819-Soderkullan-kartano-hans-blomberg.html> (4.8.2019)

Söderkullan tiiliruukki: Kotiseutuyhdistys

<https://www.flickr.com/photos/kotiseutuliitto/37382036645/in/album-72157665972237095/> (4.8.2019)

Painetut lähteet:

Leiponen, Kauko 1981: Suomen tiiliteollisuus 1860-1978. Kuokkanen, Raimo & Leiponen, Kauko. Suomen tiiliteollisuuden historia.

Nyberg Paul 1931: Sibbo sockens historia. 1, Intill början av 1700-talet. Helsingfors.

Rantanen, Arja ja Kuvaja, Christer 1994. Sipoon pitäjän historia vuoteen 1868. 1. osa. Sipoon kunta.

Suhonen, Veli-Pekka 2016: Massbyn latokartano ja autioitunut asutus. SKAS 1/2016. Ahl-Waris et. al. (toim.). s. 11-29. 2016.

Kuvaluettelo Sipoo 2019

kuvanumero	aihe	kuvaaja
AKDG5858:1	Yleiskuva kylätontin eteläosasta. Kuvattu koillisesta.	Tuija Väisänen
AKDG5858:2	Yleiskuva kylätontin eteläosasta, tutkimusalueen pohjoisosa. Alueen poikki kulkee maakaasulinja. Kuvattu luoteesta.	Tuija Väisänen
AKDG5858:3	Yleiskuva kylätontin eteläosasta, tutkimusalueen pohjoisosa. Koeojaa 2 avataan. Kuvattu lounaasta.	Tuija Väisänen
AKDG5858:4	Yleiskuva kylätontin eteläosasta. Kuvattu kaakosta.	Tuija Väisänen
AKDG5858:5	Yleiskuva kylätontin eteläosasta tutkimusten jälkeen. Kuvattu koillisesta.	Tuija Väisänen
AKDG5858:6	Yleiskuva kylätontin/tiilitehtaan alueen eteläosasta. Kuvattu lounaasta.	Tuija Väisänen
AKDG5858:7	Yleiskuva kylätontin/tiilitehtaan alueen eteläosasta Sipoonjoelle. Kuvattu luoteesta.	Tuija Väisänen
AKDG5858:8	Yleiskuva kylätontin/tiilitehtaan alueen eteläosasta Sipoonjoelle. Kuvattu idästä.	Tuija Väisänen
AKDG5858:9	Yleiskuva kylätontin/tiilitehtaan alueen eteläosasta. Kuvattu lännestä.	Tuija Väisänen
AKDG5858:10	Söderkullan tiilitehtaan betoniperustuksia. Kuvattu idästä.	Tuija Väisänen
AKDG5858:11	Söderkullan tiilitehtaan betoniperustuksia. Kuvattu koillisesta.	Tuija Väisänen
AKDG5858:12	Söderkullan tiilitehtaan betoniperustuksen rakennetta. Kuvattu kaakosta.	Tuija Väisänen
AKDG5858:13	Söderkullan tiilitehtaan betoniperustuksia. Kuvattu koillisesta.	Tuija Väisänen
AKDG5858:14	Söderkullan tiilitehtaan lastauslaituria. Kuvattu lounaasta.	Tuija Väisänen
AKDG5858:15	Söderkullan tiilitehtaan lastauslaituria. Kuvattu lounaasta.	Tuija Väisänen
AKDG5858:16	Söderkullan tiilitehtaan lastauslaituria. Kuvattu idästä.	Tuija Väisänen
AKDG5858:17	Söderkullan tiilitehtaan rakennuksen purkujätettä tontin pohjoisosassa. Kuvattu etelästä.	Tuija Väisänen
AKDG5858:18	Söderkullan tiilitehtaan rakennuksen jäänteitä tontin pohjoisosassa, rakennuksen portaat. Kuvattu lännestä.	Tuija Väisänen
AKDG5858:19	Söderkullan tiilitehtaan tiiltenkuivatusalueen tiilimurskaa. Kuvattu lounaasta.	Tuija Väisänen
AKDG5858:20	Söderkullan tiilitehtaan tiiliä koeojasta 3. Tiilissä leimat Höganäs, D. Ch. F. Bornholm	Tuija Väisänen
AKDG5858:21	Söderkullan tiilitehtaan tiiliä koeojasta 3. Tiilissä teksti * Stabbar...	Tuija Väisänen

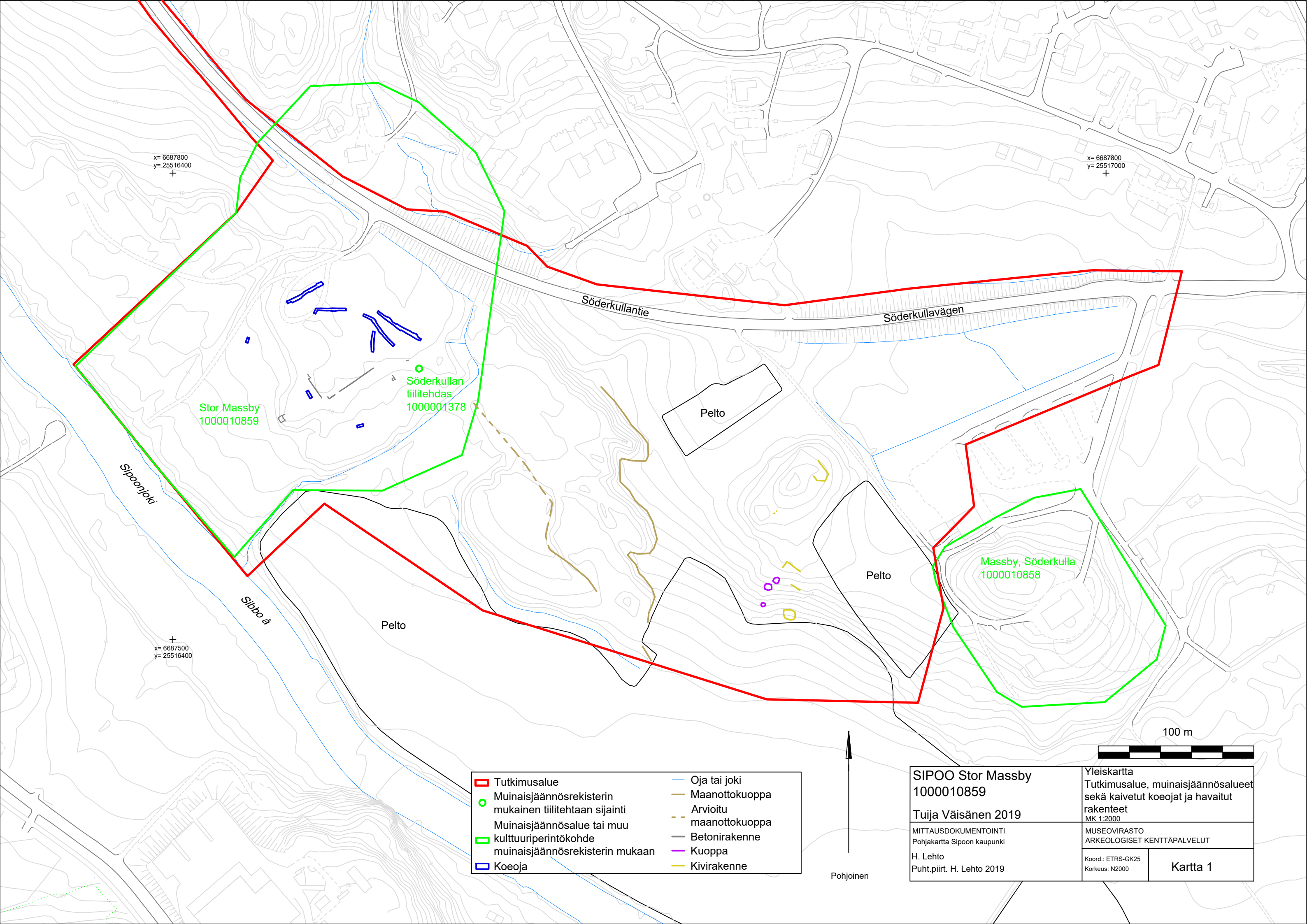
AKDG5858:22	Söderkullan tiilitehtaan tiliä koeojasta 3. Tiilissä leima.	Tuija Väisänen
AKDG5858:23	Söderkullan tiilitehtaan tiiliputkia koeojasta 6.	Tuija Väisänen
AKDG5858:24	Söderkullan tiilitehtaan/Stor-Massbyn kylätontin poikki kaivetun vesijohtolinjan kaivamisen jälkiä tiilitehtaan perustuksen luoteispuolella. Kuvattu lännestä.	Tuija Väisänen
AKDG5858:25	Söderkullan tiilitehtaan/Stor-Massbyn kylätontin poikki kaivetun vesijohtolinjan kaivamisen jälkiä tiilitehtaan perustuksen luoteispuolella. Kuvattu lännestä.	Tuija Väisänen
AKDG5858:26	Koeoja 1. Kuvattu lounaasta.	Tuija Väisänen
AKDG5858:27	Kuopan pohja koeojan 1 lounaisosassa. Kuvattu kaakosta.	Tuija Väisänen
AKDG5858:28	Koeoja 2. Kuvattu lännestä.	Tuija Väisänen
AKDG5858:29	Koeoja 2 kaakkoispäädyn betonirakenne ja hiiltyneet laudat. Kuvattu idästä.	Tuija Väisänen
AKDG5858:30	Koeoja 2 kaakkoispäädyn betonirakenne, profiilikuva rakenteen sisäpuolelta. Kuvattu koillisesta.	Tuija Väisänen
AKDG5858:31	Koeoja 2 betonirakenne. Kuvattu lännestä.	Tuija Väisänen
AKDG5858:32	Koeoja 2 betonirakenne, keskellä puupaalun jäännös. Kuvattu luoteesta.	Tuija Väisänen
AKDG5858:33	Koeoja 2 betonirakenteet koeojan kaakkoispäädystä. Kuvattu lännestä.	Tuija Väisänen
AKDG5858:34	Koeoja 2 betonirakenteet koeojan kaakkoispäädystä. Kuvattu idästä.	Tuija Väisänen
AKDG5858:35	Koeoja 3. Kuvattu idästä.	Tuija Väisänen
AKDG5858:36	Koeoja 3. Kuvattu luoteesta.	Tuija Väisänen
AKDG5858:37	Koeoja 3, uritettu betonitaso ojan kaakkoisosassa. Kuvattu etelästä.	Tuija Väisänen
AKDG5858:38	Koeoja 3, uritettu betonitaso ojan kaakkoisosassa, yksityiskohta. Kuvattu etelästä.	Tuija Väisänen
AKDG5858:39	Koeoja 4. Kuvattu etelästä.	Tuija Väisänen
AKDG5858:40	Koeoja 4 eteläpääty. Kuvattu koillisesta.	Tuija Väisänen
AKDG5858:41	Koeoja 5. Kuvattu koillisesta.	Tuija Väisänen
AKDG5858:42	Koeojaa 6 kaivetaan. Kuvattu kaakosta.	Tuija Väisänen
AKDG5858:43	Koeoja 6 ja lounaisprofiili. Kuvattu kaakosta.	Tuija Väisänen
AKDG5858:44	Koeoja 7. Kuvattu lännestä. Mittaamassa Heli Lehto.	Tuija Väisänen
AKDG5858:45	Koeoja 7. Pystypaalu koeojan eteläpäädystä. Kuvattu pohjoisesta.	Tuija Väisänen
AKDG5858:46	Koeoja 7, itäisin paalu. Kuvattu etelästä.	Tuija Väisänen
AKDG5858:47	Koeoja 7, eteläprofiilia. Kuvattu pohjoisesta.	Tuija Väisänen
AKDG5858:48	Koeoja 8. Kuvattu pohjoisesta.	Tuija Väisänen
AKDG5858:49	Rautainen lapio koeojasta 2.	Tuija Väisänen
AKDG5858:50	Stor-Massbyn tonttialueen ja tiilitehtaan alueen kaakkoisreuna, ojan pengeri. Kuvattu kaakosta.	Tuija Väisänen

AKDG5858:51	Yleiskuvaa savenottoalueelta Stor-Massbyn ja Söderkullan kartanon välillä. Kuvattu lounaasta.	Tuija Väisänen
AKDG5858:52	Yleiskuvaa maanottoalueelta Stor-Massbyn ja Söderkullan kartanon välillä. Kuvattu kaakosta.	Tuija Väisänen
AKDG5858:53	Yleiskuvaa maanottoalueelta Stor-Massbyn ja Söderkullan kartanon välillä. Kahden kaivannon välillä kulkeva harjanne. Kuvattu luoteesta.	Tuija Väisänen
AKDG5858:54	Maanottoalueen länsireunan maakasarivit. Kuvattu etelästä.	Tuija Väisänen
AKDG5858:55	Yleiskuvaa alueesta puron ja maanottokuopan välillä. Kuvattu kaakosta.	Tuija Väisänen
AKDG5858:56	Söderkullan kartanon pohjoispuolinen peltoalue. Kuvattu koillisesta.	Tuija Väisänen
AKDG5858:57	Tiilipinot Söderkullan kartanon pihapiirin luoteispuolella. Kuvattu lännestä.	Tuija Väisänen
AKDG5858:58	Tiilipinot Söderkullan kartanon pihapiirin luoteispuolella. Kuvattu idästä.	Tuija Väisänen
AKDG5858:59	Palstaviljelyalue maanottoalueen ja Söderkullan kartanon välissä. Kuvattu koillisesta.	Tuija Väisänen
AKDG5858:60	Palstaviljelyalue maanottoalueen ja Söderkullan kartanon välissä. Kuvattu kaakosta.	Tuija Väisänen
AKDG5858:61	Peltoaluetta ja saareke, jossa rakennusten jäänteitä. Kuvattu lännestä.	Tuija Väisänen
AKDG5858:62	Peltoaluetta joelle päin ja saareke, jossa rakennusten jäänteitä. Kuvattu idästä.	Tuija Väisänen
AKDG5858:63	Peltoaluetta Söderkullan kartanon päädyssä ja saareke, jossa rakennusten jäänteitä. Kuvattu kaakosta.	Tuija Väisänen
AKDG5858:64	Rakennuksen 1 paikka peltojen välisessä metsikössä. Heli Lehto tekee koepistoa. Kuvattu etelästä.	Tuija Väisänen
AKDG5858:65	Kivipengerretty terassi tai rakennuksen pohja peltojen välisessä metsikössä. Kuvattu kaakosta.	Tuija Väisänen
AKDG5858:66	Alempi kivipengerretty terassi peltojen välisessä metsikössä. Kuvattu etelästä.	Tuija Väisänen
AKDG5858:67	Rakennuksen 2 jäänteitä peltojen välisessä metsikössä. Kuvattu idästä.	Tuija Väisänen
AKDG5858:68	Raivattu kivikasa peltojen välisessä metsikössä. Kuvattu etelästä.	Tuija Väisänen
AKDG5858:69	Raivattu kivikasa peltojen välisessä metsikössä, aivan pellon reunassa. Kuvattu koillisesta.	Tuija Väisänen
AKDG5858:70	Hiekanottoa pellon reunassa. Kuvattu lounaasta.	Tuija Väisänen
AKDG5858:71	Kookkain kuoppa peltojen välisessä metsikössä, mahdollinen kellarikuoppa. Kuvattu koillisesta.	Tuija Väisänen
AKDG5858:72	Kattotiili, jossa Söderkulla-leima. Tiili kiviterassin vierestä.	Tuija Väisänen
AKDG5858:73	Työkuva, Heli Lehto asemoi takymetriä.	Tuija Väisänen
AKDG5858:74	Työkuva, kaivinkone kaivaa koeojaa 3.	Tuija Väisänen

AKDG5858:75	Työkuva, kaivinkone etenee tiilitehtaan länsipuolen heinikkoon.	Tuija Väisänen
AKDG5858:76	Työkuva, Heli Lehto mittaa koeojaa 7.	Tuija Väisänen
AKDG5858:77	Työkuva, Heli Lehto mittaa Stor-Massbyn tonttialueen eteläreunaa.	Tuija Väisänen
AKDG5858:78	Kaatunut puu Söderkullan tiilitehtaan eteläpuolella.	Tuija Väisänen
AKDG5858:79	Hylätty auto maanottokuopassa tiilitehtaan ja Söderkullan kartanon välisellä alueella.	Tuija Väisänen
AKDG5858:80	Kaatuneen puun juurakko maanottoalueen tuntumassa.	Tuija Väisänen
AKDG5858:81	Tiilitehtaan alueella olleen lastenleirin kasaamia majoja.	Tuija Väisänen
AKDG5858:82	Tiilitehtaan alueella olleen lastenleirin kasaama maja.	Tuija Väisänen
AKDG5858:83	Tiilitehtaan alueella olleen lastenleirin tekemiä rakenteita.	Tuija Väisänen
AKDG5858:84	Tiilitehtaan alueella olleen lastenleirin tekemiä hahmoja.	Tuija Väisänen

Sipoo Stor-Massby, 2019
Karttaluettelo

<u>Numero</u>	<u>Tyyppi</u>	<u>Aihe</u>	<u>Mittakaava</u>
1	Yleiskartta	Tutkimusalue, muinaisjäännösalueet sekä kaivetut koeojat ja havaitut rakenteet	1:2000
2	Yleiskartta	Karttajako tutkimusalueella	1:2000
3	Havaintokartta	Kaivetut koeojat, dokumentoidut tiilitehtaan rakenteet sekä alueella hiljattain kaivetut alueet	1:500
4	Yksityiskohtakartta	Koeojissa 1 ja 7 tehdyt havainnot	1:100
5	Yksityiskohtakartta	Koeojissa 2, 3 ja 4 tehdyt havainnot	1:100
6	Havaintokartta	Tutkimusalueen itäosassa tehdyt havainnot	1:300

Stor Massby
1000010859

Söderkullan
tiilitehdas
1000001378

Massby, Söderkulla
1000010858

Pelto

Pelto

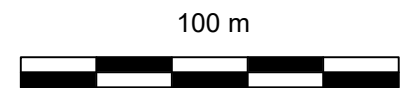
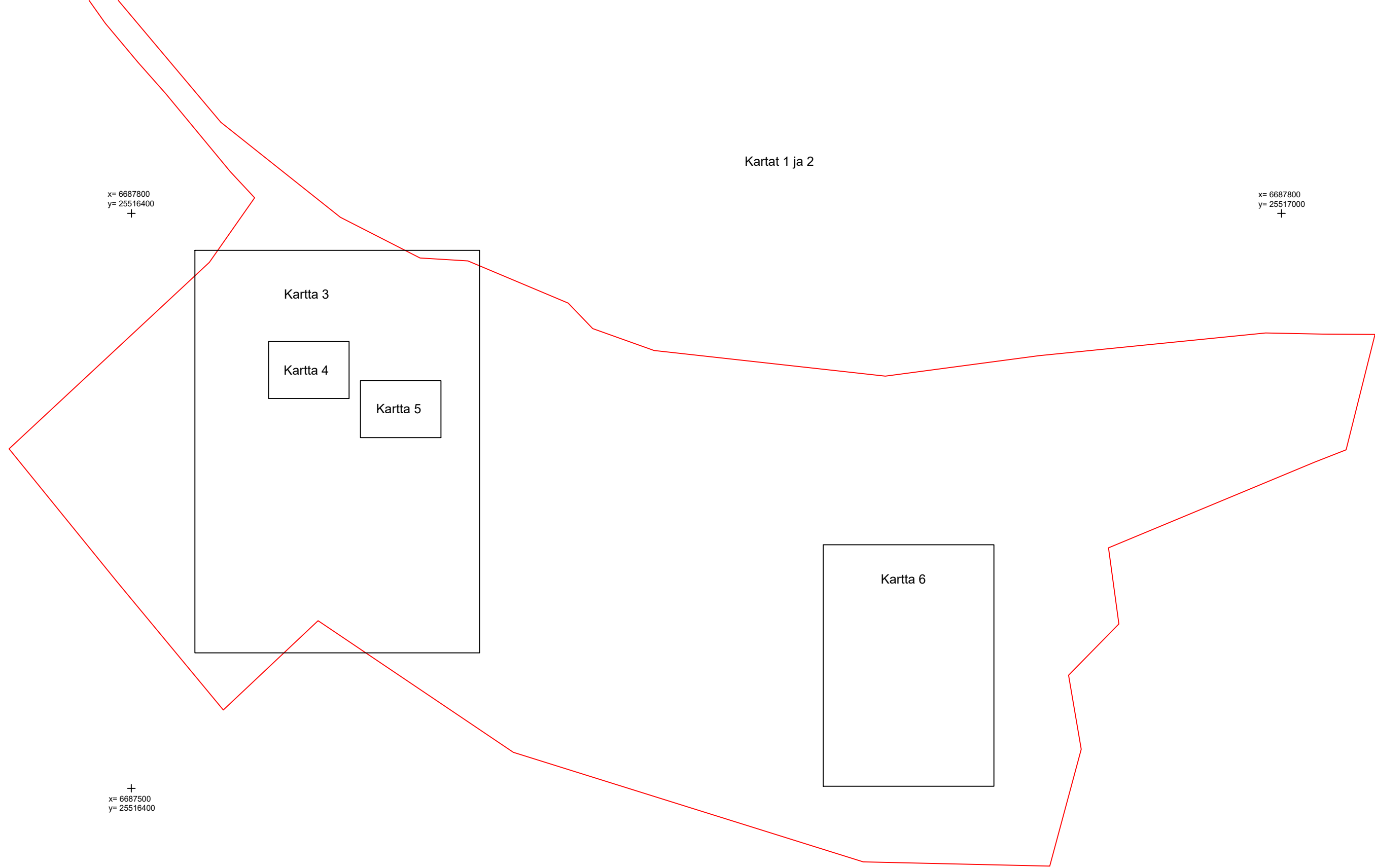
Pelto

100 m

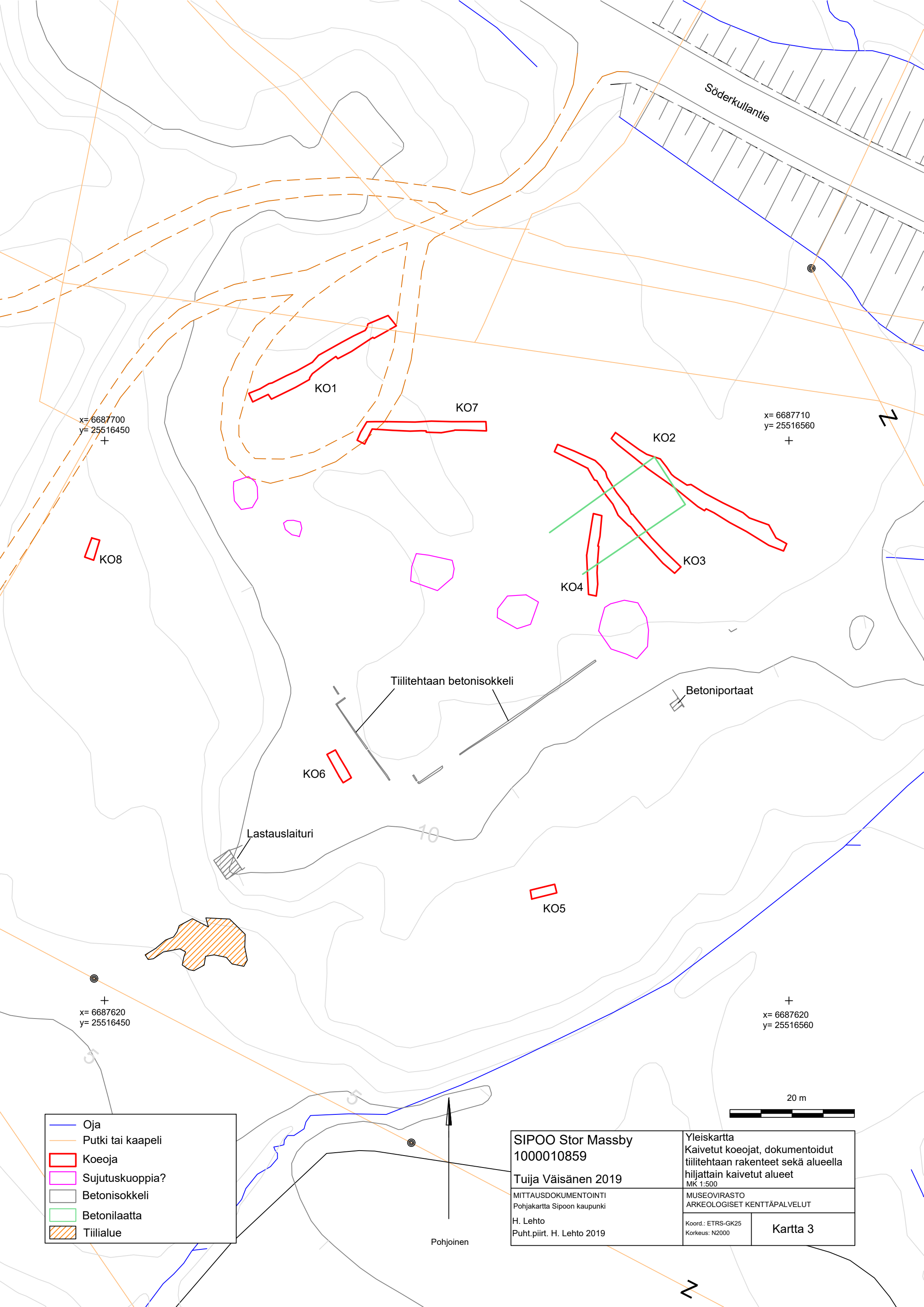
Tutkimusalue	Oja tai joki
Muinaisjäännösrekisterin mukainen tiilitehtaan sijainti	Maanottokuoppa
Muinaisjäännösalue tai muu kulttuuriperintökohde muinaisjäännösrekisterin mukaan	Arvioitu maanottokuoppa
Koeoja	Betonirakenne
	Kuoppa
	Kivirakenne

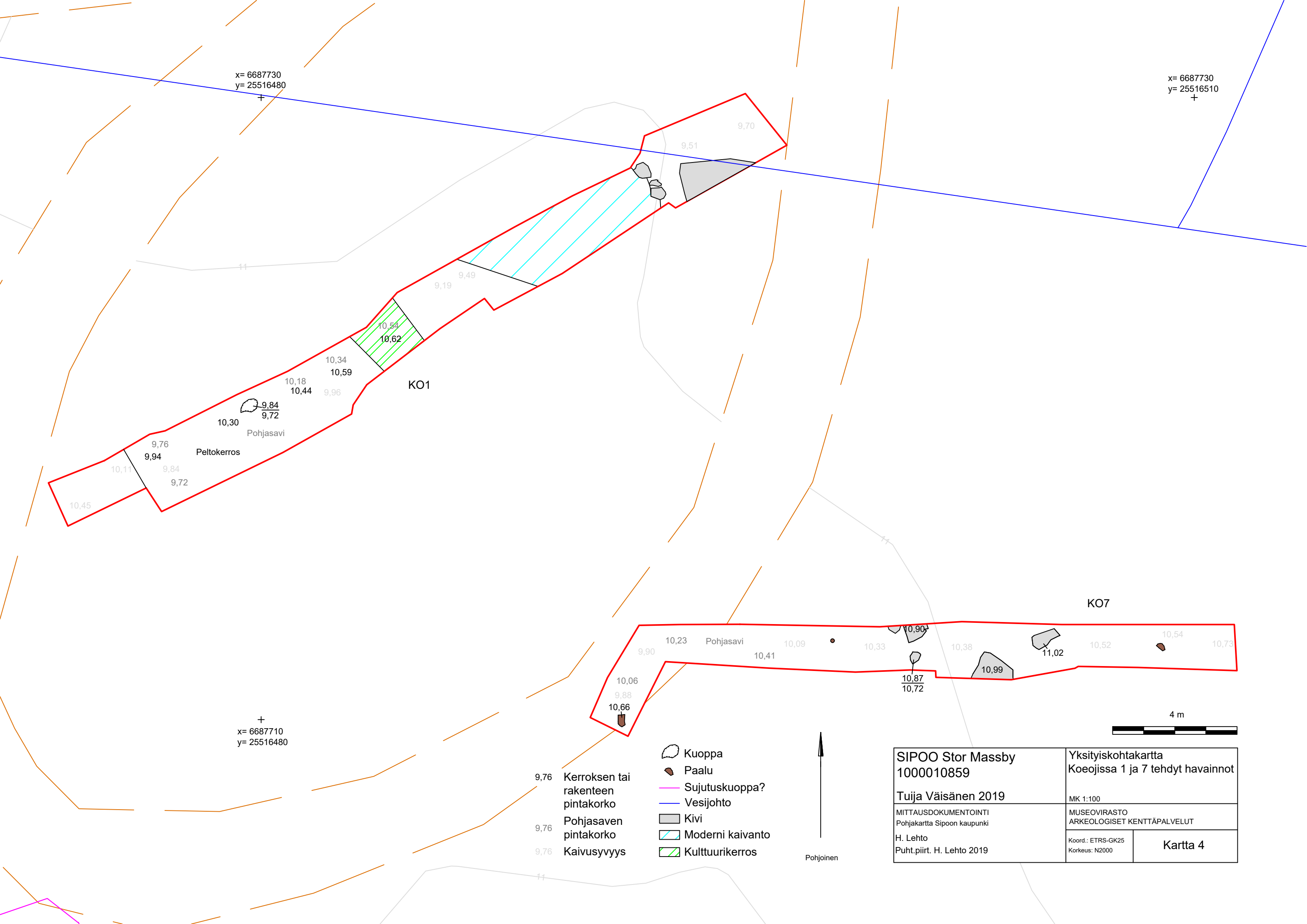

SIPOO Stor Massby 1000010859		Yleiskartta Tutkimusalue, muinaisjäännösalueet sekä kaivetut koeojat ja havaitut rakenteet MK 1:2000	
Tuija Väisänen 2019		MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT	
MITTAUSDOKUMENTOINTI Pohjakartta Sipoon kaupunki H. Lehto Puht.piirt. H. Lehto 2019		Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000	Kartta 1

SIPOO Stor Massby 1000010859		Karttajako tutkimusalueella	
Tuija Väisänen 2019		MK 1:2000	
MITTAUSDOKUMENTINTI Pohjakartta Sipoon kaupunki		MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT	
H. Lehto Puht.piirt. H. Lehto 2019		Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000	Kartta 2

x= 6687730
y= 25516480

x= 6687730
y= 25516510

+
x= 6687710
y= 25516480

9,76 Kerroksen tai rakenteen pintakorko
9,76 Pohjasaven pintakorko
9,76 Kaivussyvyys

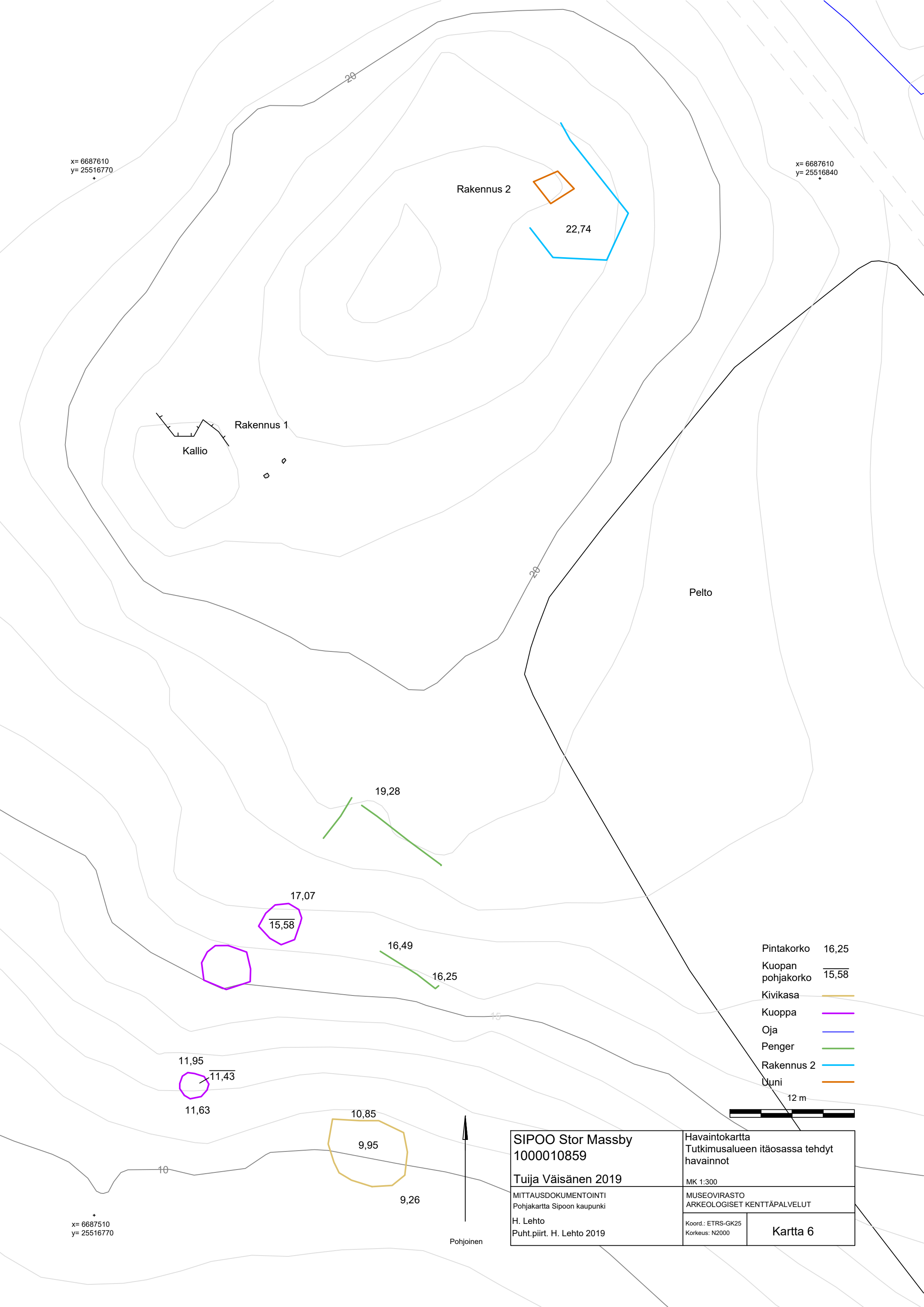
- Kuoppa
- Paalu
- Sujutuskuoppa?
- Vesijohto
- Kivi
- Moderni kaivanto
- Kulttuurikerros

Pohjoinen

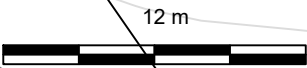
4 m

SIPOO Stor Massby 1000010859		Yksityiskohtakartta Koeojissa 1 ja 7 tehdyt havainnot	
Tuija Väisänen 2019		MK 1:100	
MITTAUSDOKUMENTOINTI Pohjakartta Sipoon kaupunki		MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT	
H. Lehto Puht.piirt. H. Lehto 2019		Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000	Kartta 4

- Pintakorko 16,25
- Kuopan pohjakorko 15,58
- Kivikasa
- Kuoppa
- Oja
- Penger
- Rakennus 2
- Uuni

SIPOO Stor Massby 1000010859		Havaintokartta Tutkimusalueen itäosassa tehdyt havainnot	
Tuija Väisänen 2019		MK 1:300	
MITTAUSDOKUMENTOINTI Pohjakartta Sipoon kaupunki		MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT	
H. Lehto Puht.piirt. H. Lehto 2019		Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000	Kartta 6

